

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/8721,Dromaderki-drugiego-obiegu-Kobiety-w-niezaleznym-ruchu-wydawniczym-w-PRL-Warszaw.html>
12.03.2026, 02:13

„Dromaderki” drugiego obiegu. Kobiety w niezależnym ruchu wydawniczym w PRL – Warszawa, 7 stycznia 2013

07.01.2013

Instytut Pamięci Narodowej i Feministyczny Salon Historyczny zapraszają na spotkanie, które odbędzie się 7 stycznia 2013 r. (poniedziałek) o godzinie 18:00 w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki przy ul. Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie.

W dyskusji udział wezmą:

- Ludwika Wujec – opozycjonistka, w latach 70. i 80. XX w. redaktorka pism drugiego obiegu, m.in. „Robotnika” i „Tygodnika Mazowsze”.
 - Dr Paweł Sowiński – historyk (ISP PAN), autor książki *Zakazana książka. Uczestnicy drugiego obiegu 1977-1989*.
 - Jan Olaszek – historyk (IPN), badacz warszawskiej prasy podziemnej w latach 1981-1989.
- Spotkanie poprowadzą Iwona Dadej i Anna Nowakowska-Wierzchoś.

Na początku XX wieku mało zaszczytnym mianem dromaderek określane były kobiety biorące udział w kolportowaniu wydawnictw podziemnych i zagranicznych, troszczące się także o warunki bytowe konspiratorów.

Termin ten, podobnie jak towarzyszący mu fenomen, odnosił się do grupy kobiet z poświęceniem, choć bezimiennie, pracujących dla „sprawy”, które łączyły wszelkie inne obowiązki z działalnością konspiracyjną. W zamian jednak spotykało je czasem lekceważenie ze strony „prawdziwych konspiratorów” oraz zapomnienie następnych pokoleń. Kilkadziesiąt lat później ich następczynie, aktywne w walce z innym już systemem politycznym, działały w kolportażu wydawnictw drugiego obiegu w latach 1976-1989. Czy to pokolenie kobiet, które czynnie zaangażowało się w tworzenie podziemnej prasy i literatury spotkał los podobny dromaderkom z początku XX wieku?

Tematem spotkania i dyskusji będzie doświadczenie kobiet podziemia w tworzeniu i rozprowadzaniu wydawnictw drugiego obiegu. Skupimy się na ich roli po 13 grudnia 1981 roku, zastanawiając się, jakie funkcje i zadania pełniły one w konspiracyjnej sieci wydawniczej? Jak kategoria płci osób pracujących przy produkcji i rozprowadzaniu bezdebitów wpływała na interakcje z otoczeniem? Czy istniały specyficzne dla kobiet obszary aktywności? Czy stworzone przez nie sieci i znajomości przetrwały czas po transformacji? Co zostało dziś z „podziemia kobiet”?

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

„Dromaderki” drugiego obiegu.

Kobiety w niezależnym ruchu wydawniczym w PRL

Instytut Pamięci Narodowej i Feministyczny Salon Historyczny zapraszają na spotkanie, które odbędzie się 7 stycznia 2013 r. (poniedziałek) o godzinie 18:00 w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki przy ul. Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie.

W dyskusji udział wezmą:

Ludwika Wujec – opozycjonistka, w latach 70. i 80. XX w. redaktorka pism drugiego obiegu m.in. „Robotnika i „Tygodnika Mazowsze”.

Dr Paweł Sowiński – historyk (ISP PAN), autor książki *Zakazana książka. Uczestnicy drugiego obiegu 1977–1989*.

Jan Olszek – historyk (IPN), badacz warszawskiej prasy podziemnej w latach 1981–1989.

Spotkanie poprowadzą Iwona Dadej i Anna Nowakowska-Wierchoś.

Na początku XX wieku mało zaszczytnym mianem *dromaderek* określane były kobiety biorące udział w kolportowaniu wydawnictw podziemnych i zagranicznych, i troszczące się także o warunki bytowe konspiratorów. Termin ten, podobnie jak towarzyszący mu fenomen, odnosił się do grupy kobiet z poświęceniem, choć bezimiennie, pracujących dla „sprawy”, które łączyły wszelkie inne obowiązki z działalnością konspiracyjną. W zamian jednak spotykało je czasem lekceważenie ze strony „prawdziwych konspiratorów” oraz zapomnienie następnych pokoleń. Kilkadziesiąt lat później ich następczynie, aktywne w walce z innym już systemem politycznym, działały w kolportażu wydawnictw drugiego obiegu w latach 1976–1989. Czy to pokolenie kobiet, które czynnie zaangażowało się w tworzenie podziemnej prasy i literatury spotkał los podobny *dromaderkom* z początku XX wieku?

Tematem spotkania i dyskusji będzie doświadczenie kobiet podziemia w tworzeniu i rozprowadzaniu wydawnictw drugiego obiegu. Skupimy się na ich roli po 13 grudnia 1981 roku, zastanawiając się, jakie funkcje i zadania pełniły one w konspiracyjnej sieci wydawniczej? Jak kategoria płci osób pracujących przy produkcji i rozprowadzaniu bezdebitów wpływała na interakcje z otoczeniem? Czy istniały specyficzne dla kobiet obszary aktywności? Czy stworzone przez nie sieci i znajomości przetrwały czas po transformacji? Co zostało dziś z „podziemia kobiet”?

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

FEMINISTYCZNY
SALON
HISTORYCZNY